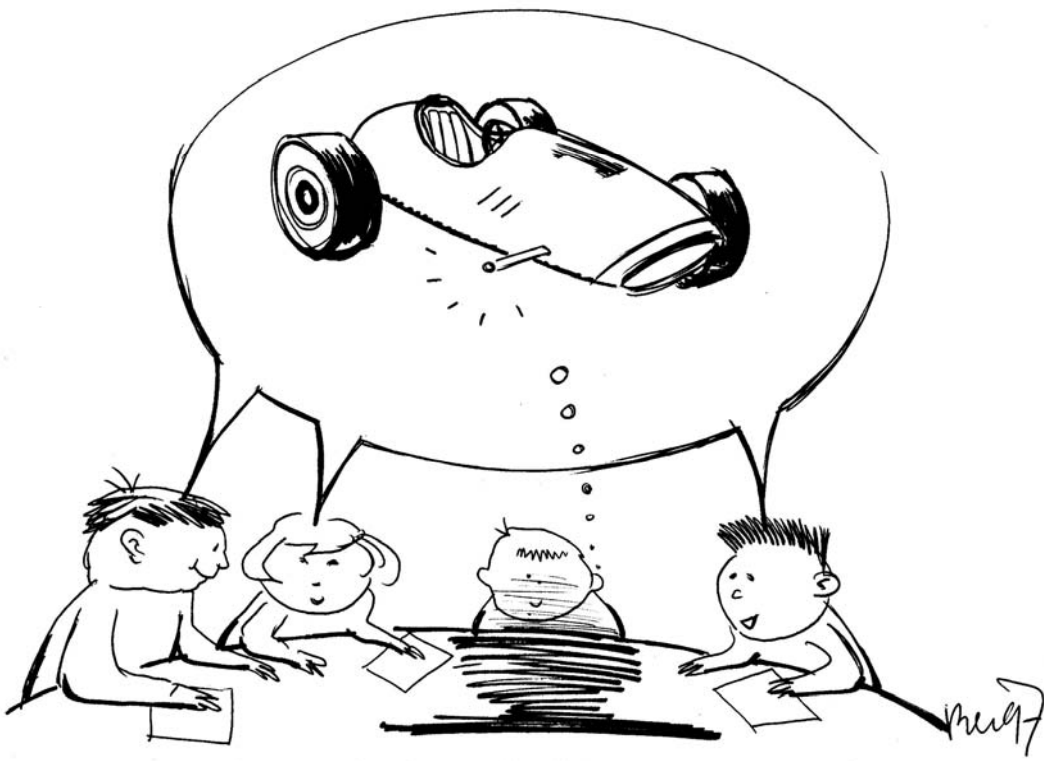
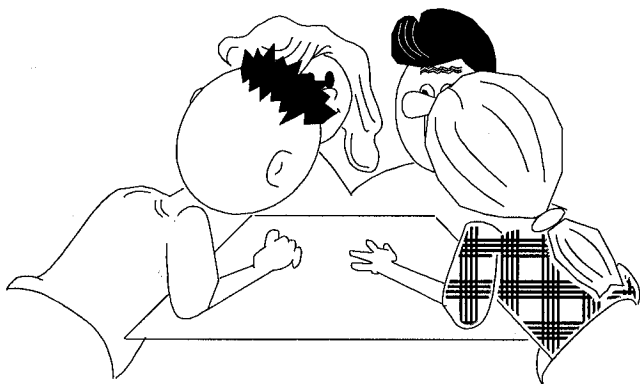

VIJFTIEN INSTRUCTIESTRATEGIEËN

Uit: J.Haenen & A. Haitink,
Teamleren op school en in de klas.
Leiden: SMD, 1998, p. 25-50

BeurtVerdeler

De BeurtVerdeler verenigt op een uitstekende manier de principes van teamleren: positieve onderlinge afhankelijkheid, simultane interactie en individuele verantwoordelijkheid. Van elk team moet steeds één leerling het antwoord geven. Door van tevoren niet te zeggen wie de beurt krijgt, worden de leerlingen aangespoord om naar elkaar te luisteren en mee te doen. Zwakke leerlingen kunnen zich niet achter de sterke verschuilen, want elke leerling kan een beurt krijgen.

Stappen

- 1 De leerlingen geven elkaar een nummer van 1 tot en met 4.
- 2 De docent stelt een open of een gesloten vraag.
- 3 De leerlingen overleggen of onderhandelen over het antwoord.
- 4 De docent roept het nummer op.

Lesideeën

Wiskunde

- Oplossen van een probleem
- Raadsels
- Formules

Biologie

- Kenmerken van planten of dieren
- Celdeling
- Verschillen tussen virussen en bacterieën

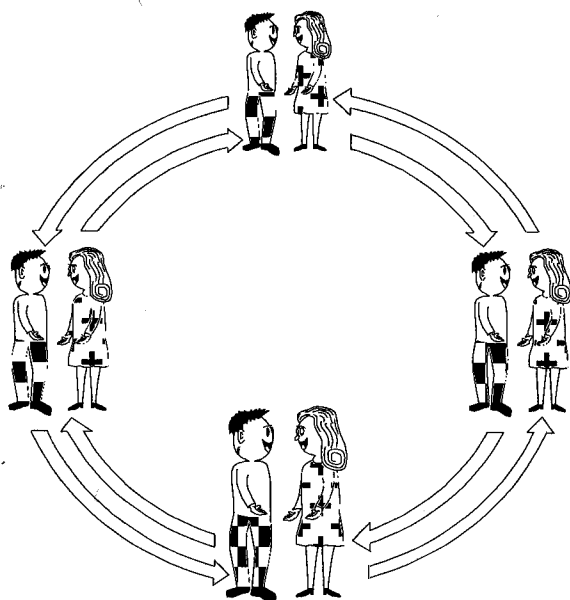
Talen

- Thema van een boek
- Betekenis van symbolen, kleuren, titel, karakters in een verhaal
- Actualiteiten uit binnen- of buitenlandse kranten

Richtlijnen

- 1 In plaats van te vragen: "Wie weet ...?", geeft de docent de opdracht: "Zorg dat iedereen het antwoord weet op de volgende vraag! "
- 2 De antwoorden kunnen op het bord worden geschreven; de leerlingen kunnen hun duim opsteken als ze het eens zijn; ze kunnen het antwoord op een papier schrijven, zodat de docent de antwoorden kan controleren.
- 3 Na de vraag te hebben gesteld, moet de docent wel 5 tot 7 seconden bedenktijd geven (in plaats van de gebruikelijke 2 seconden!).

BinnenBuiten-Cirkel

De leerlingen staan opgesteld in twee concentrische cirkels. De binnencirkel en de buitencirkel staan met het gezicht naar elkaar toe. De docent geeft het sein om door te schuiven. Zodra de leerlingen tegenover een partner staan, wisselen ze met elkaar informatie uit over zichzelf, over een boek, of over feiten die ze geleerd hebben. Na korte tijd geeft de docent weer het sein om tegenover een nieuwe partner te gaan staan. Zo worden er mogelijkheden gecreëerd om de stof te herhalen en vaardigheden te oefenen.

Stappen

- 1 De leerlingen staan in twee cirkels tegenover elkaar opgesteld.
- 2 De beide cirkels (A en B) draaien tegen elkaar in.
- 3 De A's vragen, de B's antwoorden.
- 4 Rolwisseling (de B's vragen en de A's antwoorden)
- 5 De cirkels draaien opnieuw.

Toepassingen of Lesideeën

Classbuilding

- hobbies
- favoriete t.v. programma's
- het leuke van onze klas of van onze school
- leuke stripverhalen

Feitenkennis

- raadsels
- spelling
- vocabulaire
- maatschappelijke kwesties

Informatie-uitwisseling

- wiskundesommen
- boekverslagen
- toelichting bij het laten zien van werkstukken
- bespreking van de aanpak of de planning van een werkstuk

Variatie

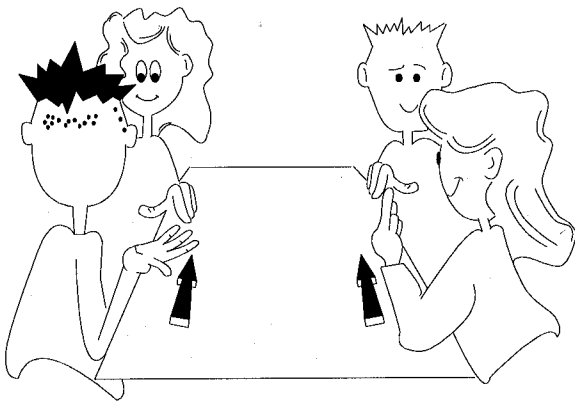
De docent stelt de vragen.

De leerlingen hebben de - voor hun moeilijke - vragen op kaartjes geschreven en helpen elkaar met het memoriseren van de antwoorden.

Richtlijnen

- 1 Een sociale vaardigheid als parafaseren of belonen, kan tegelijkertijd getraind worden.
- 2 Als een leerling 'over' is, kan hij als partner meereizen met een andere leerling.
- 3 De vragenkaartjes kunnen zowel door de docent als door de leerlingen gemaakt worden.

Drie-Stappen-Interview

Door middel van het "drie-stappen-interview" kan men de leerlingen informatie uit laten wisselen. De structuur bestaat uit drie stappen en werkt het best in groepjes van vier, hoewel aanpassingen voor kleinere of grotere groepen mogelijk zijn.

Bij stap 1 valt het team van vier uiteen in twee duo's; van elk paar heeft de één de rol van ondervrager en de ander de rol van ondervraagde. Bij stap 2 worden de rollen omgedraaid. Bij stap 3 rapporteert ieder teamlid om de beurt wat hij/zij in het gesprek aan de weet is gekomen of wat hij/zij heeft geleerd.

De inhoud van het gesprek kan variëren tussen lesgebonden onderwerpen, zoals literatuur, grammatica, huiswerk, maar ook persoonlijke onderwerpen die met de stof te maken hebben, kunnen worden besproken. Aan het begin van een les kan de docent vragen: 'wat weet je al over een bepaald onderwerp', of aan het eind van de les: 'wat heb je geleerd in deze les, hoe ga je die kennis gebruiken, wat zou je nog meer willen weten?'

Stappen

- 1 Twee leerlingen werken samen; de één ondervraagt de ander.
- 2 De leerlingen wisselen van rol: de ondervraagde wordt ondervrager.
- 3 De leerlingen wisselen binnen hun team om de beurt ervaringen uit.

Lesideeën

Teambuilding

- De leerlingen wisselen ervaringen uit over wat zij in het weekend gedaan hebben.
- filmtips - waarom?
- uitleg over voornaam, achtergrond, land van herkomst
- vakantie verhalen

Denkvaardigheden

- Een leerling wordt ondervraagd alsof hij een bepaald personage uit een roman is.
- Voorspellingen doen over de afloop van een boek.
- Mening, oplossingen, gedachten over een bepaalde gebeurtenis geven.
- Uitleg over hoe men tot een bepaalde oplossing van een wiskundesom is gekomen.

Richtlijnen

Geef de leerlingen een gelijke hoeveelheid tijd voor het interview.

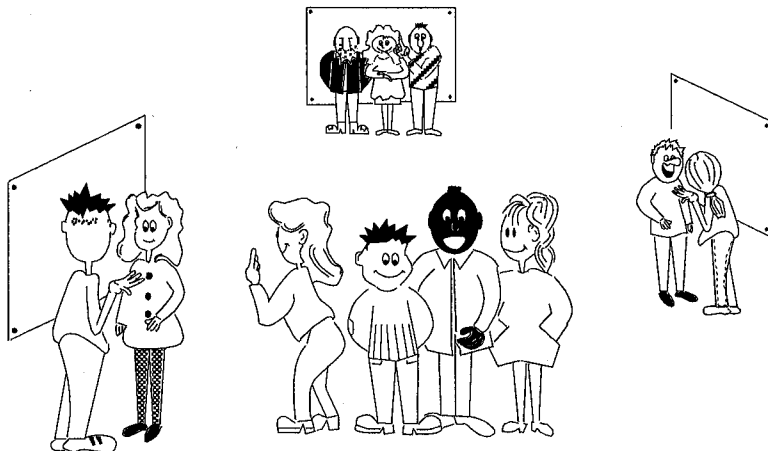
Hoeken

Deze strategie traint zowel communicatieve als sociale vaardigheden. Leerlingen worden uitgenodigd hun ideeën over een bepaald onderwerp te formuleren en toe te lichten en te luisteren naar de mening van de ander. De hoeken van het lokaal fungeren als representaties van een bepaalde mening en de leerlingen kunnen kiezen met welk standpunt, dus met welke hoek, zij zich het meest verwant voelen. Binnen de groep die zich zo vormt, praat men in tweetallen over het onderwerp. Iedere leerling krijgt beperkte tijd om het eigen standpunt toe te lichten en te luisteren naar de mening van de ander. Deze activiteit heeft als doel dat de leerlingen elkaar bevestigen of elkaar voeden met nieuwe argumenten, zodat ze in een volgend gesprek goed beslagen ten ijs komen.

Nu komt het moeilijkste gedeelte: de leerlingen komen uit 'hun hoek' en zoeken een nieuwe partner uit de andere hoek. Deze nieuwe koppels gaan een discussie aan op basis van de argumenten die ze zojuist verzameld hebben. Opnieuw krijgen de leerlingen de gelegenheid om hun mening te uiten, maar nu gaat dat op zo'n manier dat ze eerst in eigen woorden navertellen (parafraseren) wat de ander heeft gezegd. De bedoeling hiervan is dat de leerlingen naar elkaar leren luisteren, ook als ze het oneens zijn! Het kan voorkomen dat een mening wordt herzien na het gesprek. De strategie wordt ingezet om begrip te kweken voor elkaar en leerlingen te leren dat het leuk en verrijkend is om vanuit verschillende invalshoeken naar een onderwerp te kijken. Hoeken is een geschikte strategie om de les mee te beginnen of te eindigen, bijvoorbeeld ter oriëntatie op een nieuw onderwerp of ter evaluatie van een gelezen boek.

Stappen

- 1** Kondig de 'Hoeken' aan. Het kan zijn dat er vier hoeken worden gevormd, maar twee of drie is ook mogelijk, afhankelijk van het onderwerp.
- 2** De leerlingen krijgen tijd om hun standpunt te bepalen. Op een stuk papier schrijven ze hun voorkeur op, zodat ze niet straks vanwege een vriend of vriendin voor een bepaalde hoek kiezen.
- 3** De leerlingen gaan naar hun hoek en in tweetallen lichten zij hun mening toe.
- 4** De leerlingen komen uit 'hun' hoek en zoeken een partner uit de andere hoek.
- 5** De leerlingen parafraseren de mening van de ander.
- 6** Ter afsluiting wordt aan een paar leerlingen gevraagd om een samenvatting of een conclusie van het gesprek.

Lesideeën

Meningsverschillen over:

- Afschaffing van de doodstraf
- Het wel of niet dragen van bepaalde kleding, zoals: petten, hoofddoekjes etc.
- Actuele onderwerpen
- Schoolonderwerpen

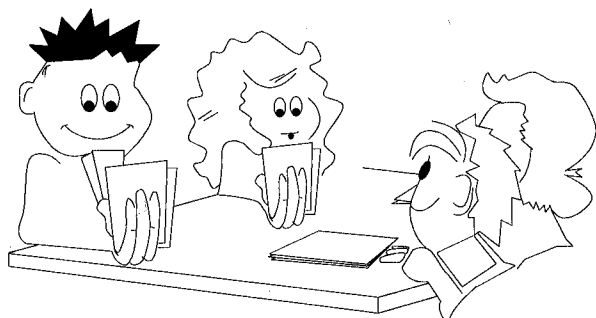
Voorkeuren:

- Welk karakter uit een bepaald boek of uit een bepaalde tijd zou je willen zijn?

Richtlijn

Om ervoor te zorgen dat alle leerlingen hun mening uitspreken is het aan te bevelen de spreektijd van tevoren vast te stellen, bijvoorbeeld twee of drie minuten per persoon. De tijd kan door de leerlingen zelf worden bewaakt.

Kaartjesspel

Het kaartjesspel is ontworpen om het onthouden van feiten te vergemakkelijken. Het kan gaan om het memoriseren van vocabulaire, formules, jaartallen etc., bijvoorbeeld ter voorbereiding van een toets.

Voor de eigenlijke toets kan de docent een proeftoets afnemen, waardoor de leerlingen zicht krijgen op wat zij al kunnen en wat nog niet.

Na de proeftoets krijgt elke leerling een set kaartjes en daarop schrijft hij/zij op de voorkant één van de gemiste vragen en op de achterkant het antwoord.

De leerlingen werken in teams en elk team heeft een andere kleur kaartjes, zodat men aan het eind van dit spel, als de kaartjes op tafel liggen, kan zien in hoeverre de leerlingen de stof nu beheersen en of zij klaar zijn voor de echte toets.

Stappen

- 1** Het team splitst op in tweetallen.
De leerlingen ruilen hun kaartjes met elkaar.
Het kaartje met de moeilijk te onthouden vraag wordt voorgelezen, waarna het kaartje wordt omgedraaid, zodat het antwoord kan worden voorgelezen.
- 2** De vraag wordt voor de tweede keer gesteld, maar deze keer probeert de leerling zelf het antwoord te geven.
Is het antwoord correct, dan krijgt hij/zij zijn/haar kaartje terug met een complimentje.
Is het antwoord fout, dan helpt de medeleerling hem/haar het goede antwoord te vinden d.m.v. ezelsbruggetjes of een tekening.
Het kaartje wordt nog niet teruggegeven, zodat het een volgende keer weer gevraagd kan worden.

- 3** De leerlingen wisselen kaartje uit. Nu wordt alleen de voorkant getoond, waarna het antwoord vlot moet worden gegeven.
Alle kaartjes moeten worden teruggewonnen alvorens de laatste ronde begint, waarbij de kaartjes ook niet meer getoond mogen worden. De vraag wordt gesteld zonder kaartje en de leerling herhaalt de vraag en geeft het antwoord.

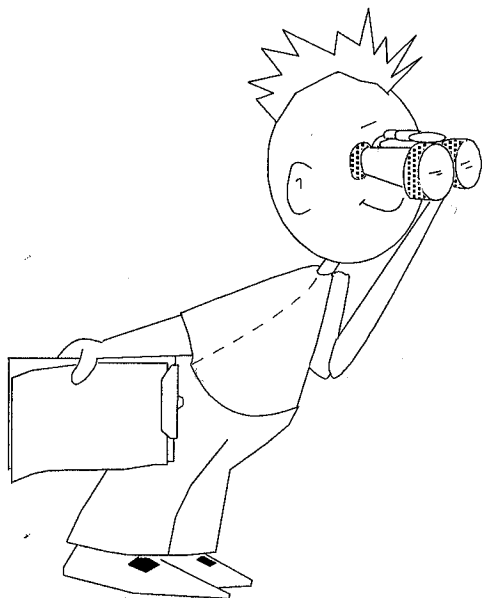
Richtlijnen

- Wijs leerlingen erop dat het geven van een compliment een sociale vaardigheid is!
- De leerlingen werken in tweetallen.
- De tweetallen zullen niet allemaal tegelijk klaar zijn. Deze activiteit kan daarom het best aan het begin of aan het eind van een les worden gedaan.

Lesideeën

- Feitenkennis voor alle vakken

OpZoek

Elke leerling krijgt een papier met drie kolommen. In de eerste kolom staan de vragen. In de tweede kolom worden de eigen antwoorden ingevuld en in de derde kolom komen de antwoorden van de medeleerlingen. Teneinde de antwoorden te verzamelen, lopen de leerlingen door de klas om steeds een andere leerling te bevragen. Als na een kort gesprek overeenstemming wordt bereikt, vult de medeleerling in zijn eigen woorden het antwoord in op het invulblad in kolom 2. Tegelijkertijd controleert hij het antwoord in kolom 1 en tekent af als hij het eens is met de bewering.

Zwakke leerlingen die aanvankelijk een lage status hadden, kunnen na het invullen van een paar antwoorden toch een hoge status verwerven omdat ze iemand worden die 'het antwoord weet'.

Stappen

- 1 De docent bedenkt vragen en schrijft deze op een antwoordblad, dat in drie kolommen is verdeeld.
- 2 De leerlingen schrijven zelfstandig de antwoorden op in kolom 1.
- 3 De leerlingen circuleren door de klas om vraaggesprekjes te voeren met medeleerlingen.
- 4 De leerlingen laten de correcte antwoorden in kolom 2 invullen en hun eigen antwoorden in kolom 1 aftekenen door medeleerlingen.
- 5 De leerlingen zoeken een nieuwe partner en gaan door met het verzamelen van antwoorden.
- 6 Als ze klaar zijn, gaan ze zitten om de rol van 'helper' op zich te nemen.

Lesideeën

Classbuilding

- iemand die twee of meer sporten bedrijft
- iemand die bepaalde lievelingsgerechten kan maken
- iemand die verzamelingen bijhoudt
- iemand die recreatiegebieden in Nederland kan noemen
- iemand die iets afweet van de verzorging van huisdieren
- iemand die ergens voor spaart etc.

Feitenkennis

- regels
- opsommingen
- vervoegingen
- sommen of berekeningen
- vocabulaire
- herhalingsoefeningen
- ter voorbereiding van een test of overhoring

Richtlijnen

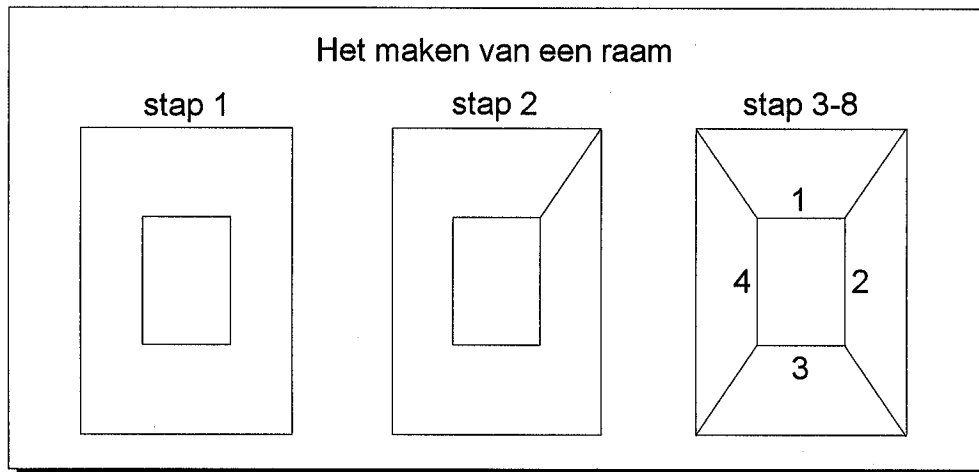
- 1 Zorg dat de invulbladen voldoende ruimte open laten voor de antwoorden.
- 2 De docent kan de zwakkere leerlingen helpen met het eerste antwoord.
- 3 Aan een medeleerling mag slechts één vraag worden gesteld.

Overeenkomsten en Verschillen

'Overeenkomsten en verschillen' is bedoeld als ijsbreker voor teams die langere tijd gaan samenwerken. De leerlingen zoeken in hun teams naar zoveel mogelijk gemeenschappelijke kenmerken die hen anders maken dan andere teams. De ontdekking dat teamgenoten dezelfde hebbelijkheden of onhebbelijkheden bezitten, maakt dat leerlingen elkaar beter leren kennen en dat er een teamidentiteit ontstaat. Allemaal van ijs houden is niet zo bijzonder, maar allemaal van slakken houden bijvoorbeeld wel!

Er kan voor allerlei onderwerpen worden gekozen zoals sport, hobbies, uitgaan, huisdieren, kleding, auto's.

Een handige manier om leerlingen naar 'hun identiteit' te laten zoeken is het maken van een 'raam'. De beschrijving van de activiteit volgt hieronder.

Stappen (zie tekening)

1 Een leerling tekent een rechthoek en geeft het vel papier door aan de buurman/vrouw.

2 De volgende leerling trekt een lijn, die loopt van de bovenhoek van de rechthoek naar de bovenhoek van het papier.

3 Alle hoeken worden verbonden op deze manier.

4 De vakken worden genummerd: 1, 2, 3 en 4.

Lesideeën

- Als kennismakingsactiviteit
- Voor projecten: elk team runt een eigen bedrijf en kiest een naam die iets zegt over henzelf of over het product dat ze gaan maken.

5 Leerling één doet een beetje bijzondere uitspraak of bewering en vraagt of die ook geldt voor de andere teamleden, bijvoorbeeld: "Ik houd van karate, jullie ook?" Als allen daarmee instemmen, komt de bewering in vakje 4 te staan. Als maar twee van de vier teamleden bevestigend antwoorden, wordt vakje 2 ingevuld, enzovoort.

6 De volgende leerling doet op zijn beurt een bewering, vraagt rond en schrijft de uitkomst in het betreffende vakje.

7 Nadat alle vier leerlingen een of meerdere keren aan de beurt zijn geweest, hebben zij een beeld van wat zij met elkaar delen en waarin zij uniek zijn (te zien in vakje 1).

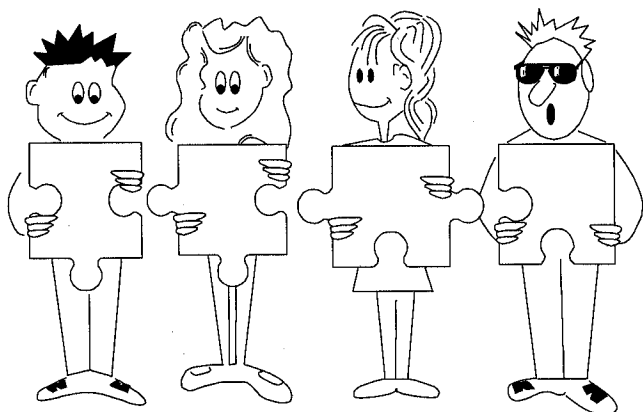
8 De leerlingen verzinnen een naam voor hun team, die gebaseerd is op hun gemeenschappelijkheid. De naam wordt in het middelste vak geschreven.

Richtlijnen

- 1 Per team een vel papier en een pen.
- 2 Er wordt een tijdlimiet vastgesteld, bijvoorbeeld maximaal tien minuten.
- 3 Elk team rapporteert klassikaal welke naam zij hebben gekozen en waarom.

Partners

Partners is een strategie die voornamelijk wordt ingezet voor het verwerken en interpreteren van leesteksten. De leerlingen werken in viertallen. Binnen het viertal vormen zich twee duo's, die als partners werken. Elk duo neemt een stuk tekst voor zijn rekening. Per viertal wordt dus minimaal met twee verschillende teksten gewerkt. Het lezen van de tekst gebeurt individueel, aan de hand van een bepaald doel of een bepaalde richtvraag. Het doel of de richtvraag kan door de docent worden gesteld of door de leerlingen zelf worden bedacht. Tijdens het lezen worden aantekeningen gemaakt van relevante informatie. Daarna vergelijken de partners hun aantekeningen en overleggen ze over de samenvatting. De samenvatting is bedoeld om het andere duo zo goed mogelijk te informeren. De duo's zijn onderling afhankelijk van elkaar, omdat ze elkaars informatie nodig hebben. De teamleden weten dat ze beurtelings de rol van docent en leerling vervullen.

Stappen

- 1 Binnen het team worden twee duo's gevormd, die als partners samenwerken.
- 2 Het materiaal wordt uitgedeeld. Het materiaal bestaat meestal uit twee leesteksten en een paar richtvragen.
- 3 De leesteksten worden verdeeld: de partners lezen dezelfde tekst.
- 4 De leerlingen lezen de tekst individueel en maken aantekeningen.
- 5 Partners vergelijken hun aantekeningen en overleggen over de samenvatting.
- 6 Partners evalueren welke informatie het andere duo nodig heeft en bedenken een controlevraag waarmee ze kunnen toetsen of de essentie van de tekst begrepen is.
- 7 Het team presenteert aan elkaar.
- 8 Via een individuele toets of de Beurtverdeler wordt gecontroleerd of de informatie begrepen is.
- 9 Teamreflectie. De teamleden kijken terug op hoe ze het gedaan hebben als 'docenten' en als 'leerlingen', en vragen zich af hoe ze het een volgende keer beter kunnen doen.
- 10 Soms wordt een individueel cijfer toegekend of wordt feedback gegeven op het resultaat en de manier waarop is samengewerkt.

Lesideeën

Partners kan voor vrijwel alle leesteksten worden gebruikt, bijvoorbeeld voor:

- Literatuur:

Leerlingen lezen verschillende korte verhalen van dezelfde auteur. Ze informeren elkaar over de inhoud en zoeken naar overeenkomsten of contrasten tussen de verhalen.

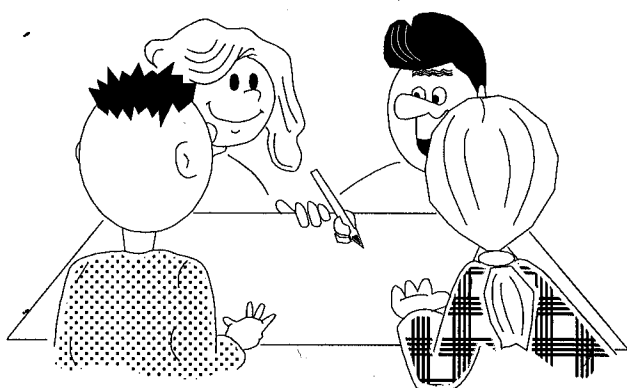
- Zaakvakken:

Leerlingen lezen selectief, dat wil zeggen ze skimmen en scannen de tekst op zoek naar relevante informatie met betrekking tot een bepaalde vraag.

Richtlijn

Het lezen van de teksten kan ook thuis of in het Studiehuis plaatsvinden, zodat de klassensituatie benut wordt om te overleggen en te presenteren.

RondeTafel

RondeTafel is een eenvoudige werkvorm die gebruikt kan worden voor elk willekeurig vak op elk niveau. RondeTafel wordt vaak aan het begin van een les gebruikt om de motivatie op te wekken en de voorkennis te activeren.

Er is een vel papier en een pen nodig per team. De eerste leerling schrijft het antwoord op en geeft papier en pen door aan de volgende. Papier en pen gaan letterlijk de tafel rond, vandaar de naam RondeTafel.

Stappen

- 1 De docent stelt een vraag of legt een probleem voor.
- 2 De leerlingen schrijven om de beurt hun antwoord op.

Toepassingen of lesideeën

Teambuilding

- Lievelingseten
- Lievelingsmuziek
- Hobbies

Feitenkennis

- Wiskundesommen
- Vocabulaire
- delen van het menselijk lichaam, planten, zonnestelsel

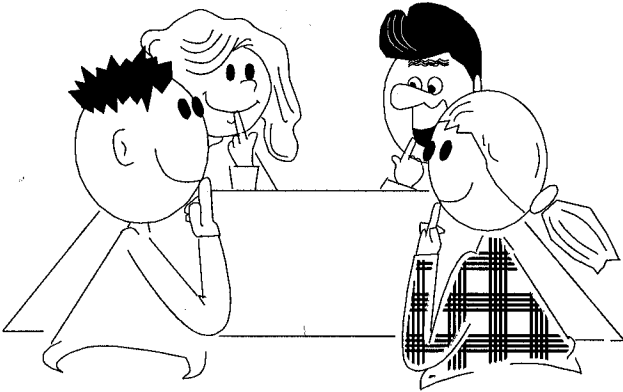
Denkvaardigheden

- Creatief schrijven
- Creatief tekenen
- Aanvullingen:
Liefde is .....

Richtlijnen

- 1 Een vel papier en een pen per team
- 2 Het moet voor iedereen te doen zijn
- 3 Korte, vlugge antwoorden
- 4 Veel mogelijke antwoorden

SamenDenken

Bij SamenDenken wordt een probleem voorgelegd door de docent. Gedurende een bepaalde tijd denken de leerlingen individueel na. Vervolgens discussiëren zij in tweetallen. Daarna vraagt de docent tijdens de discussie de oplossingen of de antwoorden klassikaal op.

De leerlingen moeten wel naar het antwoord van hun partner luisteren, omdat hen gevraagd kan worden klassikaal verslag te doen van hetgeen er is besproken.

Men kan eventueel richtlijnen geven voor de bedenktijd ("zorg dat je tenminste drie oplossingen hebt voor ...").

Stappen

- 1 De docent legt het probleem voor of stelt een vraag
- 2 Bedenktijd
- 3 Werken in tweetallen
- 4 Antwoord delen met de klas

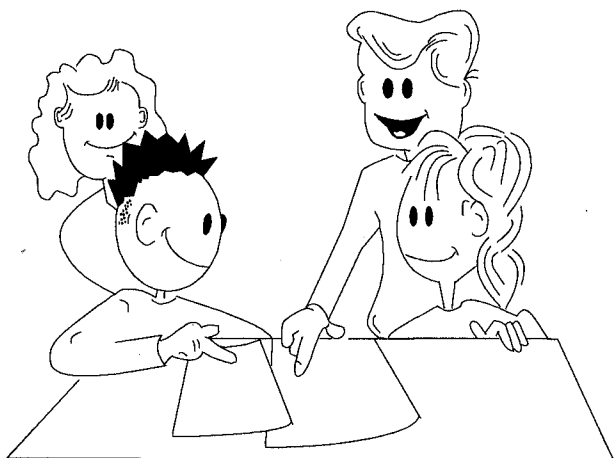
Lesideeën

- Voorspellen hoe een verhaal zal eindigen
- Mogelijkheden van een scheikundeproef
- Manieren om een probleem op te lossen
- Gevolgen van goede/slechte leefgewoonten
- Kenmerken en gewoonten van dieren benoemen of opmaken uit foto's of plaatjes

Richtlijnen

- 1 Bedenktijd moet kort zijn, een paar seconden
- 2 Vraag willekeurige leerlingen om het antwoord. Eerst moet het antwoord van de partner gegeven worden, dan het eigen antwoord
- 3 Aan de discussie moet elke leerling een bijdrage leveren
- 4 Na de discussie kan tijd besteed worden aan het bespreken welke ideeën nieuw waren of geholpen hebben bij de oplossing

Samen Invullen

De docent kan de leerlingen bij het maken van invuloefeningen in de klas zo aansturen dat ze elkaar helpen en aan het werk blijven. De strategie Samen Invullen biedt daartoe voldoende structuur. Doorgaans wordt er te weinig structuur geboden. De docent geeft dan bijvoorbeeld aan iedereen een opgavenblad en zegt dat de leerlingen moeten samenwerken en elkaar moeten helpen. Het resultaat is meestal dat na een half uur de beste leerlingen klaar zijn, maar dat de meesten pas halverwege zijn en dat er velen nog worstelen met de eerste vraag, de verkeerde oplossingsstrategie gebruiken, of begonnen zijn met het afleiden van andere leerlingen. De simpele strategie Samen Invullen, die in combinatie met een opgavenblad wordt gebruikt, biedt kansen dat alle leerlingen actief mee doen en van elkaar leren terwijl ze met de invuloefening bezig zijn. Het kan voorkomen dat de teams niet op het zelfde moment klaar zijn, vandaar dat een extra bonusvraag voor de snelste koppels aan te bevelen is.

Stappen

- 1** Het team wordt verdeeld in twee duo's. Elk duo werkt met een opgavenblad. Het duo gaat taakverdelend te werk: de een denkt hardop en vult het antwoord in, de ander 'de coach', luistert naar de redenering, denkt mee en helpt indien nodig.
- 2** Als er twee opgaven gemaakt zijn, worden de antwoorden vergeleken met die van het andere duo. Als het team het als geheel niet eens kan worden, steken de leerlingen hun hand op om de docent te waarschuwen.
- 3** De coach mag iets aardigs zeggen tegen zijn partner als het antwoord correct blijkt te zijn.
- 4** Na elke twee opgaven wisselen de partners van rol.

Lesideeën

Wiskunde

- sommen
- raadsels

Natuur-en Scheikunde

- snelheid berekenen
- proeven doen

Talen

- woorden omcirkelen
- zinnen verbeteren
- tijden veranderen

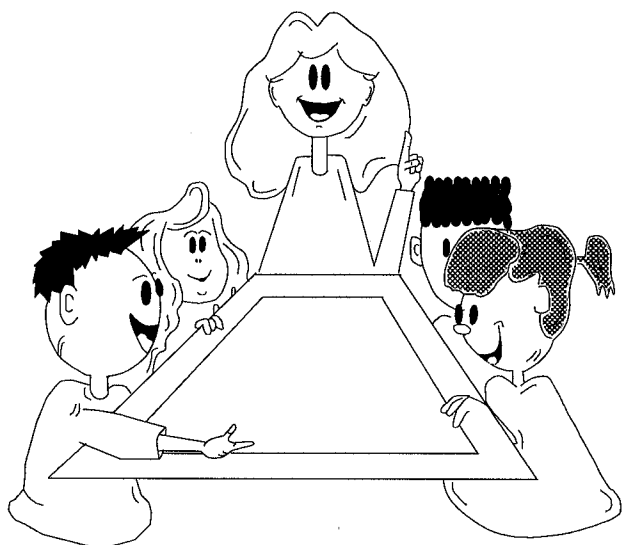
Geschiedenis

- gebeurtenissen plaatsen in de tijd
- combineren van personen met gebeurtenissen

Richtlijnen

- 1** De docent maakt een opgavenblad, of gebruikt een invuloefening uit de leergang.
- 2** Het team wordt verdeeld in twee duo's.
- 3** Als het team het als geheel niet eens kan worden mogen ze hun hand opsteken.
- 4** Bij het taalonderwijs kan de docent de leerlingen leren, hoe - bij een goed antwoord -, een complimentje wordt gegeven in de vreemde taal.

Simultaan presenteren

De bekende manier van spreekbeurten of voordrachten houden is, dat één leerling aan het woord is, terwijl de anderen toekijken en luisteren. Als men uitgaat van het principe 'leren door doen', dan is dit geen efficiënte manier van omgaan met de lestijd. Door leerlingen simultaan te laten presenteren, kunnen meer leerlingen tegelijk actief zijn. Simultaan presenteren kan binnen de teams, maar de teams kunnen ook aan elkaar presenteren.

Een teampresentatie is veiliger dan alléén voor de klas staan; het versterkt de band en het is leerzaam, omdat er meer oefenmogelijkheden zijn, waarop onmiddellijk feedback wordt gegeven. De leerlingen leren van elkaar, omdat ieder een eigen benadering kiest of een andere deelvraag behandelt. Het bevordert de begripsvorming en het spaart tijd.

Stappen

- 1** De leerdoelen worden bekend gemaakt en de criteria waaraan de spreekbeurt moet voldoen, worden met de leerlingen vastgesteld.
- 2** De leerlingen krijgen aanwijzingen over het gebruik van internet, bibliotheek etc. of tips over vindplaatsen van nuttige informatie.
- 3** Leerlingen bereiden zelfstandig of in teamverband een korte presentatie voor.
- 4** Elke leerling presenteert aan het eigen team. Alle teams zijn tegelijk aan het werk.

5

Na de presentatie mag de presentator even 'stoom afblazen' over hoe het ging. Op basis van de afgesproken criteria, geven de teamgenoten positieve feedback over de inhoud van de presentatie en de manier van presenteren.

Lesideeën

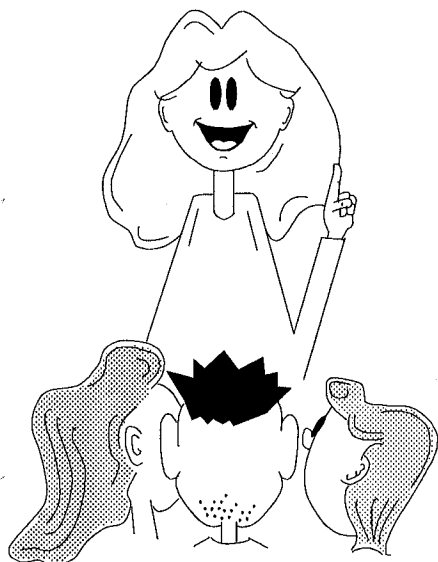
Gebaseerd op zelf gevonden informatie of opgegeven literatuur,

- houden de leerlingen spreekbeurten,
- geven samenvattingen
- verdedigen meningen.

Richtlijnen

- 1** De tijd voor de presentatie en de nabespreking wordt vastgesteld.
- 2** Aan de vaardigheid 'actief luisteren' wordt extra aandacht besteed. De docent doet bijvoorbeeld voor wat het verschil is tussen geïnteresseerd luisteren en er onverschillig bij zitten, en vraagt naar het effect.
- 3** Tijdens de presentatie zijn ook de andere leerlingen actief: er is bijvoorbeeld een tijdbewaker die de tijd in de gaten houdt, een notulist die het verslag schrijft, een voorzitter die ervoor zorgt dat de teamleden vragen stellen of een reactie geven op de presentatie.

Waar-of-niet-waar

Bij deze activiteit gaat het erom dat leerlingen hun team- of klasgenoten proberen te foppen. Zowel de leden van één team, als teams onderling kunnen deze activiteit uitvoeren.

Het idee is simpel. Bij "waar-of-niet-waar" worden drie beweringen gedaan: twee beweringen zijn twijfelachtig, maar kloppen wel, terwijl één bewering een geloofwaardig leugentje is. De beweringen worden als stellige feiten gepresenteerd en de teamleden of de andere teams moeten raden welke bewering niet klopt.

Het resultaat van de afweging kan via vingers opsteken worden gerapporteerd. Door één, twee of drie vingers op te steken kan worden aangegeven welk van de drie beweringen niet klopt.

Stappen

- 1 Ieder voor zich schrijft drie beweringen op (twee waar, één niet waar).
- 2 Een leerling begint en leest de drie beweringen voor.
- 3 De leden van het team overleggen met elkaar en nemen een beslissing.
- 4 De teamleden leggen dit voor aan het betreffende teamlid en vragen om uitsluitel en toelichting.
- 5 Nu is de beurt aan een volgende leerling of een ander team.

Toepassingen of lesideeën

Teambuilding

- over zichzelf vertellen
- over school vertellen

Feitenkennis

- antwoorden op vragen uit de lesstof.
- de docent houdt een voordracht en legt de leerlingen drie beweringen voor.
- de leerlingen lezen een hoofdstuk en bedenken drie beweringen of stellingen.

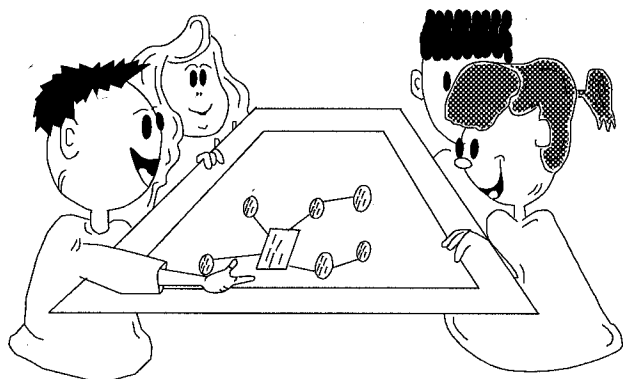
Variatie

- één bewering (waar of niet waar).
- twee foute/ een juiste bewering.
- drie foute beweringen.

Richtlijnen

- 1 De docent doet het de eerste keer voor.
- 2 De docent geeft 'goede' en 'slechte' voorbeelden.
- 3 De docent hecht er belang aan dat de teams consensus bereiken.

WoordWeb

WoordWeb is goed te gebruiken om ideeën te laten ontwikkelen en uitwisselen. Iedere leerling krijgt een eigen kleur stift of marker en ieder team krijgt een flap. In het midden van de flap komt in een rechthoek het onderwerp of het thema te staan, daarna schrijven de leerlingen om de beurt in ovale cirkels de kernbegrippen op die bij het thema horen.

Vervolgens kan iedereen spontaan op elkaar reageren en naar eigen inzicht kernbegrippen of steunwoorden toevoegen. Het web dat zo ontstaat geeft een goed inzicht in hoe het team denkt en functioneert. Elk teamlid schrijft immers met een eigen kleur en de kleurcombinatie komt onderaan de flap te staan, zodat makkelijk te zien is wat voor soort bijdrage ieder heeft geleverd.

Benodigdheden

- Flappen
- Vier stiften van verschillende kleur

Stappen

- 1 De teams schrijven het thema op.
- 2 De teamleden schrijven om de beurt een kernbegrip op.
- 3 De leerlingen reageren door elkaars kernbegrippen aan te vullen.

Toepassingen of Lesideeën

- Gebeurtenis uit de geschiedenis of uit de actualiteit
- Elk willekeurig thema, zoals:
zomervakantie
vrijheid
titel van een verhaal
cultuur

Richtlijnen

- 1 De 'kleurcombinatie' (naam + kleur) komt onderaan de flap te staan, zodat de individuele bijdrage te zien is.
- 2 Voor de eerste keer zal de docent moeten laten zien hoe begrippen met elkaar verbonden worden tot een web.